

RAQAMLI DIPLOMATIYA TRANSFORMATSIYASI: IJTIMOYIY TARMOQLAR, AXBOROT GEOSIYOSATI VA ZAMONAVIY XALQARO MUNOSABATLAR

Erkinjon Toxir o'g'li Abdumalikov

Xalqaro munosabatlar yo'nalishi

London Sharqiy Universiteti (University of East London)

abdumalikov.work@gmail.com

London.UK.

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli diplomatiyaning zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimidagi o'rni, ijtimoiy tarmoqlarning geosiyosiy ta'sir vositasiga aylanishi hamda axborot urushlari sharoitida davlatlar tashqi siyosatining transformatsiyasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda soft power, raqamli diplomatiya, platform geopolitics va computational propaganda kabi zamonaviy konsepsiyalar asosida nazariy va amaliy yondashuvlar yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston tashqi siyosatida raqamli kommunikatsiya jarayonlarining rivojlanishi ham ilmiy tahlil qilinadi.

Abstract

This article analyzes the role of digital diplomacy in the modern international relations system, the transformation of social media into a tool of geopolitical influence, and the transformation of states' foreign policy under conditions of information warfare. The study is based on contemporary concepts such as soft power, digital diplomacy, platform geopolitics, and computational propaganda. It also examines the development of digital communication in Uzbekistan's foreign policy.

Аннотация

В данной статье анализируется роль цифровой дипломатии в современной системе международных отношений, превращение социальных сетей в инструмент геополитического влияния, а также трансформация внешней политики государств в условиях информационных войн. Исследование основано на современных концепциях soft power, цифровой дипломатии, platform geopolitics и computational propaganda. Также рассматривается развитие цифровой коммуникации во внешней политике Узбекистана.

Kalit so'zlar

raqamli diplomatiya, xalqaro munosabatlar, ijtimoiy tarmoqlar, yumshoq kuch (soft power), axborot urushi, geosiyosat, sun'iy intellekt, dezinformatsiya, kiberxavfsizlik, platforma geosiyosati

Keywords

digital diplomacy, international relations, social media, soft power, information warfare, geopolitics, artificial intelligence, disinformation, cybersecurity, platform geopolitics

Ключевые слова

цифровая дипломатия, международные отношения, социальные сети, мягкая сила (soft power), информационная война, геополитика, искусственный интеллект, дезинформация, кибербезопасность, платформенная геополитика.

1. Kirish

XXI asr xalqaro munosabatlari nafaqat harbiy yoki iqtisodiy qudrat bilan, balki axborotni boshqarish salohiyati bilan ham belgilanmoqda. Global siyosatda “kim kuchli?” degan savol tobora “kim narrativni boshqaryapti?” degan savol bilan almashmoqda. Aynan shu nuqtada raqamli diplomatiya zamonaviy xalqaro tizimning strategik elementiga aylandi.

Internet va ijtimoiy tarmoqlar davlatlarning tashqi siyosiy faoliyatini tubdan o‘zgartirdi. Avvallari diplomatik kommunikatsiya yopiq muzokaralar, rasmiy bayonotlar va an’anaviy media orqali amalga oshirilgan bo‘lsa, bugungi kunda siyosiy ta’sir ko‘rsatishning asosiy maydonlaridan biri raqamli platformalarga ko‘chdi. Endilikda davlatlar nafaqat hududlar yoki resurslar uchun, balki global auditoriya e’tibori uchun ham kurashmoqda.

Ayniqsa, Rossiya–Ukraina urushi, AQSH–Xitoy texnologik raqobati, Yaqin Sharqdagi axborot urushlari hamda sun’iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi raqamli diplomatiyaning xalqaro siyosatdagi ahamiyatini keskin oshirdi. Zamonaviy diplomatiya tobora “data-driven diplomacy”, “algorithmic influence” va “information warfare” tushunchalari bilan chambarchas bog‘lanmoqda.

Mazkur maqolada raqamli diplomatiyaning nazariy asoslari, ijtimoiy tarmoqlarning geosiyosiy instrument sifatidagi roli, zamonaviy axborot urushlari hamda O‘zbekiston tashqi siyosatidagi raqamli transformatsiya ilmiy va tahliliy asosda ko‘rib chiqiladi.

Raqamli diplomatiya: diplomatiyaning yangi evolyutsion bosqichi

Raqamli diplomatiya — davlatlarning tashqi siyosiy manfaatlarini internet va raqamli kommunikatsiya texnologiyalari orqali ilgari surish faoliyatidir. Biroq masalaga faqat texnologik hodisa sifatida qarash noto‘g‘ri bo‘ladi. Aslida, raqamli diplomatiya — bu xalqaro munosabatlarda hokimiyat tabiati o‘zgarayotganining ko‘rinishidir.

Joseph Nye tomonidan ishlab chiqilgan “soft power” nazariyasiga ko‘ra, davlatlar o‘z manfaatlarini majburlash orqali emas, balki jozibadorlik va narrativ

ustunlik orqali ham amalga oshiradi. XXI asrda ushbu yumshoq kuchning asosiy tashuvchisi aynan raqamli platformalarga aylandi.

Ilan Manorning ta'kidlashicha, zamonaviy diplomatiya "audience-centric diplomacy" modeliga o'tmoqda. Ya'ni diplomatiya endi faqat davlatlararo muloqot emas; u global auditoriya bilan ishlash jarayoniga aylandi. Bu esa diplomatlarni oddiy muzokarachidan media-strateg va kontent ishlab chiqaruvchiga aylantirmoqda.

Masalan, bugungi kunda davlat rahbarlarining ijtimoiy tarmoqdagi faoliyati ularning diplomatik ta'sir salohiyatining bir qismi sifatida baholanadi. Donald Trump davrida Twitter platformasi AQSH tashqi siyosatining de-fakto kommunikatsion instrumentiga aylangan edi. Tadqiqotchilar ayrim hollarda AQSH davlat departamenti emas, balki prezidentning tvitlari global bozorlar va xalqaro siyosiy muhitga tezroq ta'sir qilganini qayd etadi.

Bu holat diplomatiyaning klassik modelini o'zgartirdi:

diplomatik maxfiylik qisqardi;

siyosiy kommunikatsiya tezlashdi;

jamoatchilik bosimi kuchaydi;

tashqi siyosat media-logika asosida shakllana boshladi.

Natijada zamonaviy diplomatiya "hyperconnected diplomacy" bosqichiga o'tdi.

Ijtimoiy tarmoqlar: geosiyosiy ta'sirning yangi maydoni

Bugungi xalqaro siyosatda ijtimoiy tarmoqlar oddiy kommunikatsiya vositasi emas. Ular geosiyosiy ta'sir platformasiga aylandi.

Oxford Internet Institute hisobotlariga ko'ra, so'nggi yillarda o'nlab davlatlar ijtimoiy tarmoqlarda siyosiy manipulyatsiya va axborot operatsiyalaridan foydalangan. Bu holat "computational propaganda" tushunchasining paydo bo'lishiga olib keldi. Ya'ni algoritmlar, botlar va sun'iy auditoriyalar orqali siyosiy fikrni shakllantirish texnologiyasi yuzaga keldi.

Rossiya-Ukraina urushi bu tendensiyani yaqqol ko'rsatdi. Urush nafaqat harbiy frontda, balki Telegram, TikTok, X va YouTube platformalarida ham olib borildi. Ukraina prezidenti Volodimir Zelenskiyning kundalik videomurojaatlari global auditoriyada kuchli emotsional rezonans hosil qildi. Tadqiqotchilar buni "performative wartime diplomacy" deb atamoqda.

Rossiya esa alternativ narrativlar va dezinformatsion strategiyalar orqali xalqaro jamoatchilik fikriga ta'sir qilishga harakat qildi. NATO StratCom markazi hisobotlariga ko'ra, zamonaviy urushlarda informatsion ustunlik harbiy ustunlik kabi strategik ahamiyatga ega bo'lib bormoqda.

Bu yerda muhim savol paydo bo'ladi: raqamli platformalar xalqaro siyosatda neytral vositami yoki mustaqil geosiyosiy aktyormi?

Aslida, Google, Meta, X yoki TikTok kabi platformalar bugungi kunda transmilliy axborot hokimiyatiga ega. Ularning algoritmlari qaysi axborot ko'proq

ko‘rinishini belgilaydi. Bu esa global siyosiy kun tartibiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Shu sababli ayrim tadqiqotchilar “platform geopolitics” tushunchasini ilgari surmoqda. Unga ko‘ra:

- texnologik kompaniyalar global siyosiy aktyorga aylanmoqda;
- algoritmalar siyosiy ongni shakllantirmoqda;
- axborot nazorati strategik resursga aylanmoqda.

Demak, zamonaviy diplomatiya faqat davlatlararo emas, balki davlat–platforma munosabatlariga ham bog‘liq bo‘lib qolmoqda.

Raqamli diplomatiya va axborot xavfsizligi muammosi

Raqamli diplomatiyaning eng murakkab jihatlaridan biri — axborot xavfsizligi masalasidir. Chunki ochiq kommunikatsiya muhiti dezinformatsiya va manipulyatsiya uchun ham imkoniyat yaratadi.

2020–2024-yillarda global miqyosda:

- deepfake texnologiyalari;
 - sun‘iy intellekt orqali yaratilgan propaganda;
 - kiberhujumlar;
 - ma‘lumotlar manipulyatsiyasi
- xalqaro xavfsizlikning yangi tahdidlariga aylandi.

Ayniqsa, generativ sun‘iy intellekt rivojlanishi bilan “truth decay” — ya‘ni haqiqatning yemirilishi fenomeni kuchaymoqda. Endilikda vizual yoki audio materialning haqiqiylikni aniqlash tobora qiyinlashmoqda.

Bu esa diplomatiyada ishonch krizisini kuchaytiradi. Chunki diplomatiya mohiyatan ishonch va legitimlikka asoslanadi. Agar axborot maydoni manipulyatsiyalashsa, xalqaro tizimdagi siyosiy barqarorlik ham zaiflashadi.

Shu sababli Yevropa Ittifoqi, NATO va BMT so‘nggi yillarda:

- raqamli etikani;
 - AI governance‘ni;
 - platform regulation‘ni;
 - cyber diplomacy‘ni
- xalqaro siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida ko‘rib chiqmoqda.

O‘zbekiston tashqi siyosatida raqamli transformatsiya

So‘nggi yillarda O‘zbekiston tashqi siyosatida ham kommunikatsion ochiqlik sezilarli darajada kuchaydi. Ayniqsa, 2017-yildan keyingi tashqi siyosiy islohotlar doirasida davlatning xalqaro media bilan ishlash uslubi o‘zgardi.

Bugungi kunda:

- Tashqi ishlar vazirligi;
 - diplomatik vakolatxonalar;
 - rasmiy davlat platformalari
- xalqaro auditoriya bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri kommunikatsiya olib bormoqda.

Bu bir necha strategik maqsadga xizmat qiladi:

O‘zbekistonning xalqaro imijini yaxshilash;
 investitsion jozibadorlikni oshirish;
 mintaqaviy diplomatik tashabbuslarni targ‘ib qilish;
 Markaziy Osiyoda konstruktiv davlat imijini shakllantirish.

Ayniqsa, “Markaziy Osiyo — umumiy tarix va umumiy kelajak” konsepsiyasi doirasidagi siyosiy kommunikatsiya mintaqaviy yumshoq kuch strategiyasining elementi sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Biroq O‘zbekiston uchun ham asosiy chaqiriqlardan biri — professional raqamli diplomatiya infratuzilmasini shakllantirishdir. Chunki zamonaviy xalqaro maydonda davlat imiji nafaqat siyosiy qarorlar, balki media representatsiya orqali ham belgilanadi.

Xulosa

Raqamli diplomatiya oddiy texnologik trend emas. U xalqaro munosabatlar tabiatining transformatsiyasidir. Zamonaviy xalqaro tizimda axborot:

strategik resursga,
 algoritm esa siyosiy instrumentga,
 ijtimoiy tarmoqlar esa geosiyosiy maydonga aylandi.

Bugungi davlatlar faqat harbiy yoki iqtisodiy ustunlik uchun emas, balki narrativ ustunlik uchun ham raqobatlashmoqda. Shu sababli zamonaviy diplomatiya tobora media, texnologiya va psixologik ta’sir bilan integratsiyalashmoqda.

Kelajakda sun’iy intellekt, big data va algoritmik boshqaruvning rivojlanishi raqamli diplomatiyani yanada murakkablashtiradi. Bu esa xalqaro munosabatlarda yangi etik, siyosiy va xavfsizlik muammolarini yuzaga chiqaradi.

Shunday ekan, XXI asr diplomatiyasini tushunish uchun faqat davlatlararo munosabatlarni emas, balki axborot oqimlari, platformalar va raqamli hokimiyat mexanizmlarini ham tahlil qilish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
2. Bjola, C., & Holmes, M. (2015). *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. London: Routledge.
3. Manor, I. (2019). *The Digitalization of Public Diplomacy*. Cham: Palgrave Macmillan.
4. Pamment, J. (2021). Countering disinformation and digital influence in democracies. *Journal of International Affairs*, 74(1), 65–84.

5. Oxford Internet Institute. (2023). The Global Disinformation Order: 2023 Global Inventory of Organised Social Media Manipulation. University of Oxford.
6. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023). Social Media as a Tool of Hybrid Warfare. Riga, Latvia: StratCom COE.
7. Castells, M. (2015). Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. Cambridge: Polity Press.
8. Hayden, C. (2021). Digital Diplomacy and Global Governance. London: Routledge.
9. European External Action Service (EEAS). (2023). EU Digital Diplomacy Strategy. Brussels: European Union.
10. United Nations. (2024). E-Government Survey 2024: Digital Government for Sustainable Development. New York: UN DESA.
11. Seib, P. (2012). Real-Time Diplomacy: Politics and Power in the Social Media Era. New York: Palgrave Macmillan.
12. Bradshaw, S., & Howard, P. N. (2024). Computational Propaganda Worldwide: Global Inventory of Organised Social Media Manipulation. Oxford: Oxford Internet Institute.